

Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Факультет суспільних наук і міжнародних відносин
Кафедра соціальної роботи

Затверджую:
Ректор Дніпропетровського
національного університету
імені Олеся Гончара

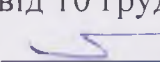
професор М.В. Поляков

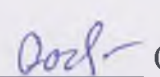

Узгоджено:
Проректор з науково-
педагогічної роботи

 С.О. Чернецький

ПРОГРАМА
фахових випробувань
з напрямку підготовки 6.130102 Соціальна робота
на спеціальність 231 Соціальна робота

Затверджена
Вченою радою
факультету суспільних наук і
міжнародних відносин
протокол від 10 грудня 2015 р. № 6
професор О.С. Токовенко

Завідувач кафедри
соціальної роботи,
д. філос. н., проф. О.О. Осетрова

Дніпропетровськ
2015

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Програма складається з розділів, у яких представлені нормативні дисципліни, що охоплюють головний зміст теоретичних та практичних аспектів підготовки фахівців соціальної роботи.

Фахівець повинен знати: актуальні проблеми соціальної сфери; функції, основні форми та напрями реалізації соціальної політики, соціального захисту людини в Україні; методи та принципи організації спеціалізованих служб; застосування теоретично-методичних знань у соціальній роботі з різними цільовими групами і категоріями клієнтів, методів та принципів проведення аудиту та інспектування соціальних служб; основні концепції різних моделей соціальної роботи; підходи до аналізу соціальної інформації, механізм реалізації норм права суб'єктами соціального законодавства України; сукупність прийомів, способів діяльності суб'єктів соціальної роботи, націлених на розв'язання соціальних проблем клієнтів; особливості підготовки й проведення психологічного консультування, його етапи і процедури, специфіку різних видів психологічного консультування.

Фахівець повинен уміти: аналізувати та прогнозувати складні соціальні проблеми, правильно застосовувати набуті знання про сутність механізмів соціального захисту та соціальної допомоги в Україні, з організації соціальних служб, здійснення соціального аудиту та інспектування, теорії соціальної роботи, соціальної роботи з різними групами клієнтів, основ консультування.

Програма складається з шести розділів. Перший розділ розкриває найважливіші питання соціальної політики. Другий розділ розкриває сутність системи організації соціальних служб. У третьому розділі сформульовані питання, пов'язані із соціальним аудитом та інспектуванням. Четвертий розділ розкриває основні питання теорії соціальної роботи. У п'ятому розділі сформульовані проблеми соціальної роботи з різними групами клієнтів. Шостий розділ охоплює питання з основ консультування.

Фаховий іспит оцінюється за 100-бальною шкалою. Білет має складатися з 37 тестових завдань таких форм, як:

- 1) завдання з вибором однієї правильної відповіді;
- 2) завдання на встановлення відповідності.

Набір тестових питань формується шляхом наступного відбору завдань відповідних форм:

- 1) 4 тестових завдання з кожного з розділів 1 – 6 (усього – 24 завдання);
- 2) 2 тестових завдання з кожного з розділів 1, 2, 3, 5, 6 та 3 тестових завдання з розділу 4 (усього – 13 завдань);

За кожну правильну відповідь на тестові питання нараховуються такі бали відповідно до зазначеної вище форми:

- 1) 2 бали;
- 2) 4 бали.

На виконання роботи відведено 120 хвилин.

РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

Тема 1. Соціальна політика: поняття та сутність.

Поняття, сутність і об'єкт соціальної політики. Мета і завдання соціальної політики. Умови реалізації соціальної політики. Основні пріоритети соціальної політики в Україні.

Суб'єкти соціальної політики: людина як суб'єкт соціальної політики; держава як суб'єкт соціальної політики; політичні партії в структурі суб'єктів соціальної політики; громадянські організації як суб'єкти соціальної політики. Шляхи оптимізації діяльності суб'єктів соціальної політики.

Принципи реалізації соціальної політики: принцип єдності об'єктивності і суб'єктивності в реалізації соціальної політики; принцип взаємозв'язку об'єктивної саморегуляції діяльності в здійсненні соціальної політики, принцип комплектності соціальної політики, принцип пріоритету соціальних інтересів людини, особистості; принцип єдності організаційних і самоорганізаційних засад у реалізації соціальної політики; принцип єдності і децентралізованих засад у реалізації соціальної політики.

Інструменти соціальної політики: оподаткування, фінансові трансфери, права і правові титули, прями послуги, нефінансові та близькі до готівки винагороди, заборона або обмеження деяких дій, права на приватні вимоги чи захист; інформація, консультація, рекомендація та заохочення; міжгалузеві консультації та угоди.

Складові соціальної політики: консультація; хартія прав; міжнародні умови та конвенції; торговельні угоди; законодавчі акти; політичні інструменти, які діють у просторі законодавчої влади, угоди між окремими юрисдикціями.

Тема 2. Взаємозв'язок соціальної політики та соціальної роботи.

Місце та роль соціальної роботи в структурі механізму реалізації соціальної політики. Міждисциплінарний, інтегративний і комплексний характер соціальної роботи.

Соціальна робота як наука та навчальна дисципліна. Категоріально-понятійний апарат соціальної роботи. Закономірності та принципи соціальної роботи. Теорія та моделі соціальної роботи. Соціальна робота як професійний вид діяльності. Об'єкти і суб'єкти соціальної роботи. Історія соціальної роботи в Україні. Методика індивідуальної соціальної роботи. Методика групової соціальної роботи. Методика роботи в громаді. Соціальна робота із сім'єю. Соціальна робота із клієнтами різного віку. Соціальна робота із клієнтами проблемних соціальних груп. Соціальна робота з жінками.

Професіоналізм у соціальній роботі: сутність, фактори формування. Професійне призначення соціального працівника. Професійна майстерність. Професійно-етичні якості, принципи і норми діяльності соціального працівника. Соціальна взаємодія спеціаліста із соціальної роботи і клієнта. Професійні ризики в соціальній роботі. Управління соціальної роботи. Ефективність соціальної роботи.

Тема 3. Соціальний захист в Україні: поняття та структура.

Етапи становлення соціального захисту. Соціальні ризики та способи їх державного забезпечення. Сутність і напрямки соціального захисту. Прав людини на соціальний захист і конституційні гарантії його здійснення в Україні. Організаційно правові форми та види соціального захисту. Органи управління в сфері соціального захисту та заклади надання соціальних виплат і соціальних послуг в Україні. Сучасний стан та реформування соціального захисту в Україні. Міжнародно-правове регулювання відносин у сфері соціального захисту. Стандарти ООН у сфері соціального захисту. Конвенція МОП у сфері соціального захисту. Європейська соціальна хартія: основа системи соціального захисту в ЄС.

Тема 4. Соціальне страхування в Україні: поняття та напрямки.

Сутність соціального страхування. Державне регулювання соціального страхування. Види соціального страхування. Пенсійне страхування. Соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності. Страхування від нещасного випадку на виробництві, та професійних захворювань. Соціальне страхування на випадок безробіття. Медичне страхування. Не державне соціальне страхування. Закордонний досвід соціального страхування. Удосконалення соціального страхування в Україні.

Тема 5. Соціальне нормування і соціальна допомога в Україні.

Соціальна допомога: поняття та сутність. Види та форми соціальної допомоги. Вибір форми соціальної допомоги. Встановлення критеріїв відбору отримувачів допомоги. Встановлення критеріїв відбору. Системи державної політики в Україні. Державна допомога сім'ям із дітьми.

Державна допомога інвалідам із дитинства та дітям інвалідам. Державна допомога малозабезпеченим сім'ям. Допомога малозабезпеченій особі, яка проживає разом з інвалідом I чи II групи в наслідок психічного розладу. Програма житлових субсидій. Державні соціальні гарантії в Україні: поняття та сутність. Система і класифікація нормативні. Державні соціальні нормативи у сфері соціального обслуговування. Державні соціальні нормативи в сфері житлового комунального обслуговування. Державні соціальні нормативи в сфері забезпечення навчальними закладами. Державні соціальні гарантії в Україні: поняття та сутність. Мінімальний розмір заробітної платні. . Мінімальний розмір пенсії за віком. Неоподаткований мінімум доходів громадян. Соціальні пільги в Україні: поняття та сутність. Види соціальних пільг.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ

Тема 1. Соціальна служба як організаційна форма соціальної роботи.

Сучасний стан та перспективи розвитку системи спеціалізованих служб в Україні.

Нормативно-правова база практичної діяльності соціальних спеціалізованих служб: загальна характеристика. Державне регулювання діяльності соціальних спеціалізованих служб. Закон України «Про соціальні послуги» від

19 червня 2003 р. Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» від 21.06.2001р.

Сучасний стан системи спеціалізованих служб в Україні: загальна характеристика. Перспективи розвитку системи спеціалізованих служб в Україні: загальна характеристика.

Тема 2. Традиційні та інноваційні форми влаштування дітей, що потребують соціального захисту.

Загальна характеристика соціальних служб, діяльність яких спрямована на запобігання раннього соціального сирітства, соціальну адаптацію дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Особливості організації діяльності закладів соціального спрямування для дітей. Мета, завдання, функції діяльності соціального гуртожитку, центру матері та дитини.

Приймні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу як альтернативні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Тема 3. Соціальні служби для сім'ї, дітей і молоді – поліфункціональний суб'єкт соціальної роботи в Україні.

Демократичний погляд на подружні взаємини в українського народу. К.Д. Ушинський, Г.С. Сковорода. Кодекс про шлюб і сім'ю. Сім'я та держава.

Соціально-правовий захист сім'ї. Соціальний захист і соціальне забезпечення сім'ї. Сім'я як об'єкт соціальної роботи. Дослідження соціального становища сім'ї.

Заклади та установи, що уповноважені проводити соціальну роботу з сім'єю.

Форми і методи соціальної роботи, соціальні технології, технології соціальної роботи із сім'єю. Соціальна робота з молоддю сім'єю: основні напрями. Соціальна робота із прийомною сім'єю. Соціально-педагогічні моделі роботи із прийомною сім'єю.

Тема 4. Організація соціально-профілактичної роботи в молодіжному середовищі.

Суб'єкти, об'єкти соціальної роботи з молоддю. Соціальна робота з дітьми та молоддю: визначення, головна мета. Соціальна профілактика. Зміст, види та форми соціальної профілактики. Соціальне обслуговування: визначення, види та форми.

Соціальна реабілітація: визначення, види та форми. Соціальна допомога (підтримка) молоді. Соціальний супровід. Соціальне інспектування.

Нові прогресивні підходи до соціальної роботи з молоддю.

Тема 5. Служба зайнятості.

Аналіз і прогнозування попиту та пропозиції на робочу силу, інформування населення й державні органи управління про стан ринку праці. Консультування громадян, власників підприємств, установ і організацій або уповноважених ними органів, які звертаються до служби зайнятості, про можливість одержання роботи і забезпечення робочою силою, вимоги, що ставляться до професії, та з інших питань, що є корисними для сприяння зайнятості

населення. Ведення обліку вільних робочих місць і громадян, які звертаються з питань працевлаштування. Надання допомоги громадянам у підборі потрібної роботи і власникам підприємств, установ, організацій або уповноваженим ними органам у підборі необхідних працівників. Організація за потреби професійної підготовки і перепідготовки громадян у системі служби зайнятості або направлення їх до інших навчальних закладів, що здійснюють підготовку та перепідготовку працівників, сприяють розвиткові підприємств та визначають зміст курсів навчання і перенавчання.

РОЗДІЛ 3. СОЦІАЛЬНИЙ АУДИТ ТА ІНСПЕКТУВАННЯ

Тема 1. Історична еволюція теорії та практики соціального аудиту.

Гносеологічні корені аудиту. Лука Пачолі - автор «Трактату про рахунки і записи». Асоціація аудиторів Америки. Единбурзький інститут аудиторів.

Місце соціального аудиту в системі соціально-економічних наук. Предмет вивчення дисципліни «Соціальний аудит та інспектування». Її зв'язок з суспільними відносинами (економічні, соціальні, управлінські, правові, етичні та ін.). Мета та завдання дисципліни. Основні знання та вміння. Зміст і структура дисципліни «Соціальний аудит та інспектування», їх відповідність потребам підготовки соціальних працівників.

Тема 2. Аудит системи управління людськими ресурсами.

Основні завдання та напрями аудиту системи управління людськими ресурсами. Аудит формування персоналу. Методика розрахунку абсолютного та відносного відхилення фактичної чисельності персоналу від планової. Оцінка якості планування персоналу в організації. Критерії оцінки соціальної та економічної ефективності управління наймами персоналу. Критерії оцінки адаптації нових співробітників організації.

Аудит організації та нормування праці. Показники й критерії аудиторського обстеження організації та нормативу праці.

Аудит системи управління розвитком персоналу. Критерії соціальної ефективності системи управління людськими ресурсами. Критерії економічної ефективності системи управління людськими ресурсами.

Тема 3. Методика проведення соціального аудиту.

Визначення поняття «технології проведення соціального аудиту». Документи для проведення СА. Вимоги до технологій проведення СА.

Методи соціального аудиту: загальна характеристика. Методи збору інформації: кількісні та якісні методи. Напівстандартизовані інтерв'ю, експертне інтерв'ю, бенчмаркінг, асесмент-центр та ін. Фокус-група, глибинне інтерв'ю, спостереження, експертні оцінки. Методи аналізу інформації. SWOT-аналіз, GAP-, STEP-аналіз.

Тема 4. Зміст соціального інспектування.

Поняття «соціальне інспектування». Складна життєва ситуація як об'єктивна сукупність елементів середовища. Діагностування складних життєвих обставин. Фактори, що негативно впливають чи можуть вплинути на забезпечення життєдіяльності осіб. Фактори, що негативно впливають чи

можуть вплинути на забезпечення життєдіяльності дитини в сім'ї. Етапи, що включають зміст соціального інспектування.

Тема 5. Види, методи та функції соціального інспектування.

Види соціального інспектування: планове, оперативне, моніторингове. Методи соціального інспектування: вивчення документації, обстеження, спостереження, інтерв'ю, бесіда, анкетування. Функції соціального інспектування: діагностична, попереджувально-профілактична, інформаційна, наглядово-контрольна, охоронно-захисна, комунікативна, координаційна. Визначення об'єкту соціального інспектування. Умови, за яких здійснюється соціальне інспектування. Етапи проведення соціального інспектування. Результати здійснення соціального інспектування.

РОЗДІЛ 4. ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Значення системного підходу у здійсненні практичної соціальної роботи.

Загальні принципи методології системного підходу. Особливості соціальних систем як об'єкту застосування системного підходу (відкритий характер, саморегуляція, синергія і т.д.).

Базисні системи, що функціонують в соціальній роботі: система агента змін, система мети, система клієнта, система дії.

Можливості використання системної моделі на різних рівнях соціальної роботи.

Тема 2. Соціально-радикальна модель соціальної роботи.

Ідейні витоки та ключові акценти соціально-радикальної моделі соціальної роботи. Види послуг та заходів, що їх здійснюють у межах радикального підходу в соціальній роботі.

Зміст методологічних розбіжностей між традиційними та прогресивними підходами щодо організації та здійснення практичної соціальної роботи.

Тема 3. Біхевіористська і когнітивна моделі соціальної роботи.

Біхевіористська модель соціальної роботи та використання її методів і технік соціальними працівниками.

Теоретичні джерела розвитку когнітивної моделі соціальної роботи

Раціонально-емотивна терапія Елліна. Когнітивна терапія А. Бека. Реальнісна терапія В. Глассера

Тема 4. Теорії кризового втручання.

Криза та її основні ознаки. Етапи розгортання кризи. Поняття посттравматичного стресового розладу, стадії його перебігу та їх індикатори.

Загальна характеристика кризового втручання. Особливості кризового консультування.

Тема 5. Сімейна терапія.

Сім'я як об'єкт аналізу й терапевтичного впливу. Типи сімей в залежності від стадії сімейного циклу, морально-психологічного клімату, типу розподілу функцій, характеру внутрішньо сімейних зв'язків).

Особливості й основні напрямки сімейної терапії (системна, стратегічна, поведінкова, екзистенційна). Техніки сімейного консультування.

РОЗДІЛ 5. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З РІЗНИМИ ГРУПАМИ КЛІЄНТІВ

Тема 1. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/ СНІДом.

Загальна характеристика розвитку СНІД: стадії захворювання. Типи особистості ВІЛ-інфікованої молоді та їх характеристики. Типи особистості, що ведуть здоровий і нездоровий способи життя. Стратегії поведінки ВІЛ-позитивної молоді. Методи психологічної допомоги.

Права людей, які живуть з ВІЛ/СНІД. Закон «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту та соціальний захист населення». Діяльність Центрів профілактики і боротьби із СНІДом, наркологічних центрів, Центрів соціальних служб для сім'ї дітей та молоді.

Організаційні заходи щодо дотримання та захисту прав учнів і працівників освіти, які живуть з ВІЛ або яких торкнулася епідемія ВІЛ-інфекції. Реалізація профілактики ВІЛ-інфекції у навчальних закладах. Сучасні підходи до лікування ВІЛ-інфекції. Антиретровірусна терапія. Прихильність до лікування ВААРТ. Організація консультування до- та після тесту на ВІЛ. Кризове консультування людей, які живуть із ВІЛ та мають різні емоційні стани. Інформаційне консультування. Допомога людям, які перебувають на термінальній стадії.

Соціально-психологічна робота з ВІЛ-позитивними дітьми та їх сім'ями: процес розкриття ВІЛ-статусу. Етапи процесу розкриття ВІЛ-статусу дитині, процес підготовки до розкриття. Консультування сім'ї після розкриття ВІЛ-статусу. Прихильність до АРВ –терапії. Розкриття ВІЛ-статусу дітям-сиротам. Розкриття ВІЛ-статусу дитини або батьків не ВІЛ-інфікованим дітям у сім'ї. Практичні методи роботи із сім'ями та дітьми до та після розкриття ВІЛ-статусу: малюнкові проективні методики, казко терапія, ігрова терапія, групи взаємодопомоги, генограма, екомапа.

Тема 2. Соціальна робота з наркозалежними.

Сутність наркоманії. Історичний огляд проблеми наркоманії. Соціально-психологічний портрет наркозалежного. Профілактика наркоманії. Концепція освіти «рівний-рівному». Стратегія зменшення негативу від вживання ін'єкційних наркотиків». Реабілітація осіб з наркозалежністю. Соціальна підтримка наркозалежних. Методи позбавлення від наркоманії та алкоголізму. Структура наркологічної служби в Україні. Причини наркозалежності. Реабілітаційні заклади для наркозалежних в Україні: релігійні та нерелігійні. Програма «12 кроків».

Психологічні особливості наркозалежних. Вікові, статеві та соціальні особливості перебігу залежності від психоактивних речовин. Особливості спілкування з наркоманом. Сім'я наркомана. Чинники, що приводять до ризику алкоголізму і наркоманії серед підлітків. Соціальна робота з героїновими наркоманами: технологія лікування та соціальної реабілітації.

Тема 3. Соціально-психологічна робота із співзалежними.

Сутність поняття „співзалежність”. Порівняння залежності та співзалежності. Основні характеристики спів залежності: компульсивний контроль; низька самооцінка; негативні почуття (провина, гнів, неконтрольована агресія); наявність механізмів психологічних захистів (витіснення, заперечення, придушення); ігнорування власних потреб; психосоматичні порушення. Причини виникнення співзалежності. Стадії спів залежності. Прояви співзалежності стосовно сторін психічної діяльності.

Роль сім'ї в виникненні спів залежності. Взаємодія психологічних територій. Форми співзалежних відносин.

Психологічні портрети людей, що створюють співзалежних відносин. Портрет людини з комплексом самознищення. Портрет людини з комплексом мучеництва. Портрет людини з садистськими нахилами. Портрет людини з комплексом нарцисизму. Портрет людини з ненаситної жагою любові.

Діти, які виростили в сім'ї з співзалежними відносинами

Форми і методи роботи зі співзалежністю: консультування і корекція. Діагностика рівня співзалежності. Подолання співзалежності шляхом групової взаємодопомоги. Самотерапія співзалежності.

Тема 4. Соціальна робота з жертвами насильства.

Сутність домашнього насильства. Закон «Про попередження насильства у сім'ї». Основні види насильства у сім'ї. Фактори ризику насильства в сім'ї. Фактори ризику обумовлені особистістю батьків. Особистість дитини як фактор насильства.

Насильство над дітьми. Форми та методи роботи з дітьми, які пережили насильства. Діагностика насильства.

Психологічне насильство в освітньому середовищі як артефакт педагогічного впливу. Педагогічний вплив. Педагогічна спільнота і психологічне насильство. Жертви та насильники у школі. Чинники, що провокують шкільне насильство. Наслідки шкільного насильства. Профілактики психологічного насильства в освітньому середовищі. Професійна деформація особистості вчителя як передумова схильності до психологічного насильства.

Робота з жінками-жертвами насильства у сім'ї в центрах. Реалізація методу «ведення випадку у роботі з жертвами домашнього насильства». Особливості психологічної реабілітації дітей і жінок, які стали жертвами домашнього насильства. Психотерапевтичні методи та групові форми роботи з жінками. Тренінг позитивного сприйняття себе та асертивна поведінка.

Мобінг. Консультування в ситуації мобінгу.

Тема 5. Соціальна робота з дітьми-інвалідами.

Дитяча інвалідність та її види. Види соціальної роботи з дітьми-інвалідами у системі охорони здоров'я. Концепція ранньої соціальної реабілітації дітей – інвалідів. Сутність та зміст соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями. Реабілітаційний центр як суб'єкт соціально-педагогічної роботи з дітьми-інвалідами. Види роботи соціального педагога з дітьми-інвалідами.

Системний підхід в соціальній роботі. Окупаційна терапія. Етика спілкування з інвалідами. Підготовка дітей-інвалідів до дорослого життя.

Життєвий цикл сім'ї дитини-інваліда. Системна модель у підготовці дітей-інвалідів до сімейного життя. Цілі і нормативи підготовки до сімейного життя. Напрями підготовки до сімейного життя.

Соціальний стан сімей з дітьми-інвалідами. Аналіз соціального становища сімей з дітьми-інвалідами. Соціально-демографічні характеристики сімей. Соціально-економічне становище сімей. Складнощі догляду за дітьми-інвалідами. Соціально-психологічний клімат у сім'ях інформованість батьків. Ресурси і бар'єри сімейного життя.

Підготовка до сімейного життя дитини з порушеннями опорно-рухового апарату. Особливості розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Специфіка взаємин дитини з порушеннями опорно-рухового апарату. з однолітками

Підготовка до сімейного життя дітей з порушенням мови. Особливості розвитку дітей з порушенням мови. Специфіка взаємин дитини з вадами мовлення з однолітками. Підготовка до сімейного життя дітей з порушенням слуху. Особливості соціалізації та адаптації дітей з порушенням слуху.

Підготовка незрячих та слабозорих дітей до сімейного життя. Особливості соціалізації незрячих та слабозорих дітей. Специфіка взаємин дитини з порушенням зору з однолітками.

Підготовка до сімейного життя дітей з проблемами розумового і психічного розвитку. Проблеми розумового і психічного розвитку. Особливості розвитку дітей з аутизмом. Специфіка взаємин дитини з аутизмом з однолітками.

РОЗДІЛ 6. ОСНОВИ КОНСУЛЬТУВАННЯ

Тема 1. Вступ до основ консультування.

Теорія і практика консультування в професіях, що допомагають. Взаємозв'язок консультування і практичної соціальної роботи. Консультування як вид психологічної допомоги особистості. Предмет та завдання консультування. Методологічні засади практичної діяльності консультанта. Види консультування та їх специфіка. Цілі консультування.

Індивідуальне консультування як вид діяльності. Філософія консультування. Теоретичні засади консультування. Механізми психологічного впливу в консультативній роботі. Моделі консультативної допомоги. Професійна позиція консультанта.

Особистий стиль консультування. Консультування і психотерапія як процес міжособистісного спілкування і впливу. Світогляд і теорія в консультуванні. Розвиток власної теоретичної орієнтації. Культурно-продуктивні особистості - всеосяжна мета консультування.

Груп самопомоги. Керівництво групою. Проблеми і труднощі, що виникають у початківців консультантів. Група з двома провідними. Огляд консультативних груп.

Тема 2. Особистість консультанта.

Роль і місце консультанта у консультативному процесі. Вимоги до особистості консультанта. Професійна підготовка консультанта. Профілактика «професійного вигорання».

Особистісні якості консультанта: автентичність, відкритість власному досвіду, розвиток пізнання себе, сила особистості та ідентичність, толерантність до невизначеності, прийняття особистої відповідальності, глибокі відносини з іншими людьми, постановка реалістичних цілей, емпатія. Три постулати зрілості консультування: внутрішня зрілість консультанта; міжособистісна зрілість консультанта; зрілість консультанта - це процес, а не стан. Система цінностей консультанта.

Особистісно-професійні утворення консультанта. Теорія – необхідна опора ефективної практичної діяльності у сфері консультування. Практична готовність до консультативної взаємодії. Супервізія та котерапія як невід'ємні компоненти ефективної діяльності консультанта. Особистісно-акмеологічна модель готовності психолога-практика до консультативної взаємодії.

Тема 3. Вплив професійної діяльності на особистість консультанта: явище «професійного вигорання».

Явище «професійного вигорання». Основні причини: монотонність роботи; вкладання в роботу великих особистісних ресурсів; суворе регламентація часу роботи; робота з невмотивованими клієнтами; напруженість і конфлікти серед колег; нестача самовираження особистості на роботі; робота без можливості професійного вдосконалення; невирішені конфлікти особистості консультанта. Фактори розвитку «професійного виснаження»: особистісний, рольовий, організаційний. Попередження і професійна допомога при явищі «професійного виснаження».

Тема 4. Онови надання допомоги в кризових ситуаціях.

Поняття кризи, кризової / психотравмуючої ситуації. Основні теорії криз. Нормативні кризи: вікового розвитку, професійного розвитку. Ненормативні кризи: травматичні кризи (емоційна травма, горе, стихійні лиха, надзвичайні події), кризи адаптації (зміна школи / ВУЗу / роботи, міграція). Динамічні етапи кризи розвитку особистості. Поняття про вражаючих факторах в кризовій ситуації, види факторів. Поняття Психологічною травми, критерії діагностики.

Типологія реакцій на кризу. Клінічна типологія. Критерії діагностики: гостра реакція на стрес, посттравматичний стресовий розлад, зміни особистості після катастрофи, посттравматичний синдром. Основні феномени і принципи діагностики.

Психологічні етапи переживання кризової ситуації. Теорії, що пояснюють механізми переживання кризових ситуацій: адаптаційного стресу Г. Сельє, травматичного неврозу З. Фрейда, синдрому стресових реакцій М. Горвця. Індикатори «правильного» і «неправильного» переживання кризових ситуацій. Емоційне вигорання, зниження імунітету, адиктивна поведінка, психосоматичні захворювання.

Технології очного консультування потерпілих: групове супровід: дебрифінг, групи підтримки, групи взаємодопомоги; індивідуальний супровід: десенсибілізація, робота з образом і тілесними симптомами; інтеграція та контекстуалізація травматичного досвіду; рефлексія професійної позиції консультанта.

Тема 5. Спеціальні проблеми психологічного консультування.

Консультування жертв сімейного та сексуального насильства. Консультування дітей жертв насильства. Консультування учасників воєнних дій. Специфіка роботи з тривожними клієнтами. Консультування при реакціях страху та фобіях. Робота з агресивними клієнтами. Консультація при переживанні провини. Особливості роботи з залежними. Консультування клієнтів з соматичними захворюваннями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні. – К.: Знання, 2005. – 381с.
2. Васьківська, С. В. Основи психологічного консультування [Текст]: навч. посіб. / С.В.Васьківська. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
3. Деревянко, С.І. Основи аудиту [Текст]: навч. посібник С.І. Деревянко, С.О. Олійник, Н.П. Кузик, О.М. Ганяйло. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 328 с.
4. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери [Текст] / за заг. ред. І.Д.Зверєвої. – К., Сімферополь: Універсум, 2013. – 536 с.
5. Зверева, І.Д. Оцінка потреб дитини та її сім'ї : від теорії до практики [Текст]/ І.Д. Зверева, З.П. Кияниця, В.О. Кузьмінський, Ж.В. Петрочко. – К. : Задруга, 2011. – 224 С.
6. Інновації у соціальних службах: Навч.-метод. посіб. – К., 2002. – 168 с.
7. Калінеску, Т.В. Соціальний аудит та інспектування: [Текст]/ Т.В. Калінеску, Т.С. Шаповалова, Т.С. Ліхоносова. – Луганськ.: Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля, 2012. – 312 с.
8. Карпенко О. Г. Теорія і практика професійного становлення соціального працівника: Навчальний посібник / О.Г. Карпенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. – 192 с.
9. Лукашевич М.П. Теорія і методи соціальної роботи: [Текст] навч. посіб. / М.П. Лукашевич, І.І. Мигович. – 2-е вид., доп. – К.: МАУП, 2006. – 168с.
10. Оцінка потреб дитини та її сім'ї [Текст]/ За заг. ред. І.Д. Зверєвої; авт.: І.Д. Зверєва, З.П. Кияниця, Ж.В. Петрочко та ін. – К.: Держсоцслужба, 2007. – 144 с.
11. Пейн, М. Сучасна теорія соціальної роботи [Текст] / М.Пейн. – К.: Вид-во Фонду НОУ ХАУ, 2000. – 456 с.
12. Прийомна сім'я: оцінка ефективності опіки (методичні рекомендації для соціальних працівників) / Кер. авт. кол. О.О. Яременко. – К., 2000.
13. Психологічна допомога сім'ї [Текст]: навч. посіб.: У 3 кн. – Кн. 2 / за заг. ред. З. Г. Кісарчук. – К., 2006. – 160 с.

14. Самошкіна, Л.М. Основи психологічного консультування [Текст]: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Л.М.Самошкіна. – Д.: ДНУ, 2011. – 332 с.
15. Сімейний Кодекс України від 10 січня 2002 р. Україна. Закони. – К. : Велес, 2003. – 75 с.
16. Соціальна робота: В 3 ч .- К.: Вид. дім «Києво-Могилянська Академія», 2004. – Ч. 2: Робота з конкретними групами клієнтів / А.М.Бойко, Н.Б. Бондаренко, О.С. Брижовата та ін.; За ред. Т.В.Семигіної, І.М. Григи. – 2004. – 166 с.
17. Теорії і методи соціальної роботи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред Т .В Семеніної , І.І Миковича. – К.: Академ-видав, 2005. – 328с.
18. Тюптя Л.Т. Соціальна робота: теорія і практика: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л.Т. Тюптя, І.Б. Іванова. – К.: Знання, 2008. – 574 с.
19. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція. – Навчальний посібник. Модульно-рейтинговий курс. – К.: ВД «Професіонал», 2012. – 544 с.
20. Шахрай В.М. Технології соціальної роботи: [Текст] навч. посіб. / В.М. Шахрай. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 464 с.